

stajati etičnost. Ali takvo shvaćanje ne valja — pa zato padaju i prigovori napereni proti gore izvedenim idejam individualnim.

Sada možemo priedi na ideje društvene.⁸

Svatko znade onu pjesnikovu: „Kano cvieća imam braće“. Čovjek ne stoji sam u svijetu: on živi u velikoj zajednici, što no ju zovemo ljudskim društvom. Etične ideje neće po tom vriediti samo za pojedinca, nego će se morati uporabiti i na cjelokupno društvo. Zar istim redom? Ne. Društvo zahtieva malo ne izvraćenu uporabu: što se ovako opravdava. U društvu će se prije svega poroditi sukobi voljâ, koji će priediti društveno djelovanje, a možda i pogibeljni postati obstanku njegovu. Biti će dakle nuždan pravni poredak. Ideja prava imade uslied toga prvo mjesto u društvu. Pravo će se ipak još i poslie kadikadanjim sukobom voljâ kršiti; pa će se morati na novo uzpostavljati. To će činiti ideja pravednosti svojim kaznenim sustavom. Dok si je društvo pravom i pravednosti osjeguralo obstanak, početi će blagohotno raditi za sveobće dobro. Ideja blagohotnosti zahtievat će sve to bolju upravu. Što većom bude materijalna blagobit, to prešnjijim bude i viši duševni interes — zato i prosvjetni sustav. Ovaj će biti oživotvaranje ideje prosvjetnoga društva, koja nije ino, nego ona individualna ideja, ali uporabljena na čitavo društvo. A kada jednom to sve bude — onda će i društvo biti, kako no ga zahtieva ideja ćudoredne slobode.

Takvo društvo za sada je samo idejalom; ali do ćovjećanstva stoji, da mu bude što bliže.

To je evo naravni slied ideja društvenih. I kod ovih i kod individualnih stoji ideja blagohotnosti u sredini. Ona je sunce, oko koga se ostale ideje kao planeti kreću. Ona je naj-